

TAMARA GRIESSER-PEČAR

Anton Strle v zaporu in pred sodiščem

Po koncu druge svetovne vojne maja 1945 je Slovenijo zapustilo 275 duhovnikov. Z njimi je odšel tudi prof. Anton Strle. Začetek maja je že zapustil Novo mesto in se napotil s skupino civilistov v Ljubljano. Na poti – pri Zalogu oz. Črnučah – so jih prestrašile govorice o obstreljevanju Ljubljane in so se napotili preko Gorenjske na Koroško. Iz Vetrinja so skupaj z domobranci Britanci vrnili tudi vojne kurate in še sedem svetnih duhovnikov. Profesor verouka v Novem mestu Anton Strle je na Koroško pobegnil skupaj s p. Anastazijem Bajukom in fr. Pijem Golijem. Zajet je bil pri Železni kapli in prepeljan v koncentracijsko taborišče Škofovi zavodi, kamor so prepeljali tudi del vrnjenih iz Vetrinja, tudi nekatere vojne kurate. Medtem ko so vojne kurate odpeljali na morišča in se je sled za njimi izgubila, so 18. julija 1945 brez obsodbe izpustili profesorje, tudi Strleta – in to še predno je bila izrečena amnestija meseca avgusta. Eden od profesorjev, Alojzij Strupi, je zaradi nečloveškega ravnanja v koncentracijskem taborišču umrl 18. avgusta 1945. Po izpustu je Strle pomagal mesec dni pri dušnem pastirstvu v stolnici, bil potem do decembra 1946 pomožni kaplan pri sv. Petru v Ljubljani. Po odhodu Dušana Rueha k vojakom pa je do aretacije julija 1947 opravljal službo stolnega vikarja.¹

Kar nekaj vernikov, tudi duhovnikov, je bilo po vojni kaznovanih zaradi sodelovanja s Katoliško akcijo (KA), ki je bila po komunističnem prevzemu oblasti prepovedana. Ožigosana je bila kot izdajalska, ilegalna organizacija s protidržavnim značajem, »združba, ki ima za cilj, da bi z nasiljem zrušila obstoječo ureditev v FLRJ« in eden »najbolj reakcionarnih vojnih odredov katoliške cerkve v borbi proti progresu«². Ker je bila KA označena kot ilegalna,

protidržavna organizacija, je vsak, ki je bil njen član, po mnenju Udbe in sodišč avtomatično deloval proti državni ureditvi Jugoslavije in je za to moral biti kaznovan. Zadostovalo je torej, da je nekdo bil član KA. Za oblast je bila in ostala Katoliška akcija »v bistvu fašistična organizacija ter je po svojem delovanju predstavljala špijonsko združbo.«³

Prav zaradi KA se je znašel na zatožni klopi v Novem mestu tudi stolni vikar Anton Strle. Aretiran je bil 26. julija 1947, javna razprava na okrožnem sodišču v Novem mestu (K 193/47) pa je bila je bila 1. septembra istega leta. Predsednik sodišča je bil Boris Sartori, sodniki-porotniki pa Franc Hočevar in Jože Udovc, zapisnik pa je vodila Darka Jesenko. Tožilstvo je zastopal javni tožilec Edi Grgič. V ta proces so bili vključeni še šivilja iz Šmihela pri Novem mestu Vera Štekar, ki je bila med okupacijo predsednica KA v Šmihelu, šolska sestra v Šmihelu s. Darina (Marija) Ogulin, provincialna prednica šolskih sester de Notre Dame v Šmihelu s. Stanislava Babnik, gospodinjska pomočnica Ana Štekar ter Jožefa Pungerčar z Gruče pri Št. Jerneju.

Kazensko preiskavo je do leta 1951 vodila tajna politična policija UDV. Vsa zaslišanja obtoženega Strleta je torej vodila organizacija, za katero je bila Katoliška cerkev – in to vse do osamosvojitve – sovražnik številka ena. Po ugotovitvi Ustavnega sodišča RS je bil Uprava državne varnosti (Udba) zločinska organizacija pod vodstvom totalitarne komunistične partije. Obtoženec je za zagovornika zvedel šele na javni razpravi in se zato ni mogel pripraviti na obrambo in zagovor. Tudi Strle in soobtoženi niso dobili pravočasno obtožnice, da bi se lahko pripravili za zagovor. Obtožnico z datumom 29. avgust 1947 je Okrožno sodišče prejelo šele 30. avgusta 1947, 1. septembra pa je bila javna razprava.⁴

Zanimivo je, da Antonu Strletu niso očitali, da je leta 1944 izdal življenjepis Lojzeta Grozdeta, ki so ga partizani 1. januarja 1943 na poti domov umorili. Grozde je bil v zadnjem srednješolskem letu, hotel je v bogoslovje. Bil je aktivni član KA in Marijine družbe, bil pa je tudi gojenec »Marijanišča«, in Strle je bil tam prefekt. Jožefu Pogačniku, poznejšemu nadškofu, ki je bil ravnatelj Marjanišča, so

na okrožnem sodišču v Ljubljani avgusta 1946 med drugim očitali, da je dovolil, da je visela Grozdetova slika po učilnicah. Grozde je bil dober dijak in Pogačnik ga je postavljajl v vzgled. KA pa ga je proglasila za mučenca.⁵

Obtožnica je Veri Štekar, ki je bila med okupacijo predsednica KA v Šmihelu in je sodelovala s kaplanom Karlom Wolbangom, očitala, da je za kaplana zbirala podatke o politični pripadnosti prebivalcev Šmihela. Vera Štekar je po vojni, kot ji je očitano sodišče, zaradi svojega izdajalskega početja pobegnila na Gručo pri Št. Jerneju, kjer se je skrivala pri Pungerčarjevi. Dr. Anton Strle je prišel v Novo mesto že novembra 1944 in je od kaplana Karla Wolbanga prevzel mesto asistenta pri dijaški KA. Sodišče mu je očitano, da *»je bil po osvoboditvi v pismenih in osebnih stikih z ilegalno obtoženko Štekar Vero vedoč, da se ta skriva pred oblastmi, ji nudil moralno pomoč s tem, da ji je svetoval, da naj potrpi in jo tako odvrnil, da bi se prijavila oblastem.«* S tem je *»osebi, ki je pobegnila pred oblastjo, nudil pomoč.«* Strle je zanikal, da bi odsvetoval soobtoženi Štekarjevi, da naj se ne prijavi oblastem, pri tej izjavi je vztrajal tudi po tem, ko so mu pokazali njen zapisnik. Če je to izjavila, tako Strle, ga je napačno razumela. Ker je bila po poklicu šivilja, pa je morala delati na polju, ji je rekel, da naj potrpi. Težave glede skrivanja niso spadale pod njegovo pristojnost, temveč v pristojnost dušnega pastirja v Št. Jerneju, kjer je stanovala, zato se ni čutil dolžnega, da to prijavi.⁶

Obtoževali so ga tudi, *»da je po osvoboditvi v svoji pridigi v Ljubljani v cilju, da odvrča ljudstvo od nedeljskega prostovoljnega dela na obnovi naše domovine, govoril, da je nedeljsko delo hlapčevsko in ko tako za katoličane prepovedano.«* S tem da je *»v cilju odškodovanja narodnogospodarskih koristi odvrčal ljudi od dela.«* Končno mu je bilo očitano, *»da je po osvoboditvi zbiral podatke za reakcionarne kroge v Ljubljani o razmerah in delu na mladinski progi Brčko–Banoviči, o metodi in učni snovi na srednjih šolah, o udejstvovanje mladine in tudi o tem, da so neko mater prijemali, ker je vzgajala otroke katoliško.«* S tem pa da je *»zbiral podatke za državo važnega značaja z namenom izročiti jih nepoklicani osebi«*⁷.

Vsem obtoženim je sodišče v sodbi očitalo, »da so bili v času narodnoosvobodilne borbe pristaši belogardističnega domobr. pokreta in tudi po osvoboditvi niso pokazali nobenih znakov, da hočejo sodelovati z ljudsko oblastjo, temveč so se izrazito izkazali kot njeni nasprotniki.« Za Strleta posebej pa so napisali: »Tako je obtoženec dr. Strle Anton kot kaplan imel pridige v stolnici v Ljubljani po lastnem priznanju pred služkinjami in kuharicami, ki so inteligenčno slabo razvite i.s. na ta način, da so bile pridige sicer besedno v skladu z navodili škofijskega ordinarijata, toda preprosti ljudje so te pridige razumeli popolnoma drugače. Kakor to predpostavlja obtoženec, namreč da so bila naperjena proti ljudski oblasti. Tako je obtoženec tudi pridigal, da je nedeljsko delo hlapčevsko in kot tako za katoličane prepovedano, kar je bilo ravno v času, ko se je vršila po vseh slovenskih cerkvah ofenziva proti udarniškem delu.«⁸ Strle sam je med zaslišanji pojasnil, da ni imel nikoli namena prižnice izrabljati za propagando proti »ljudski oblasti«, tudi da ni bil njegov namen govoriti proti njej, opozarjal pa da je na napake. V časopisih so se vrstili številni članki, ki so smešili vero, vendar, tako Strle, direktno ni nastopal proti, ni pa izključeval, da je to delal indirektno. Pridigal je, da je za katoličane hlapčevsko delo v nedeljo prepovedano, če za to ni važnega vzroka. Ako je podan tak vzrok, pa je prepustil presoji vernikov.⁹

Strle je po mnenju javnega tožilca z zvijačo odvrčal ljudi od nedeljskega prostovoljnega dela. Grgič je še navajal, da v času okupacije »protiljudska duhovščina«, kot jo je imenoval in v katero je vključeval tudi Strleta, »niti z besedico ni omenila nedeljsko kopanje strelskih jarkov in drugih del v pomoč italijanski in nemški vojski, ki so služila v borbi proti slovenskemu ljudstvu.«¹⁰ Ni potrebno posebno poudarjati, da je to nesmisel, saj bi okupator nekoga, ki bi kaj takega počel, takoj kaznoval.

Javni tožilec je Strleta označil kot posebno nevarnega: »Družbeno nevaren in v svojem protiljudskem delovanju izredno prefinjen je obt. Strle Anton. Ta je po osvoboditvi zaradi svojega protiljudskega delovanja skušal pobegniti v inozemstvo, vendar je bil na pobegu prijet in kratek čas priprt, nakar je bil deležen amnestije. Veliko-

dušnosti ljudske oblasti pa po osvoboditvi ni cenil, ter z vso silo, ter intelektualnimi sposobnostmi vrgel na gonjo zoper ljudsko oblast. V tem delovanju pa je bil skrajno previden, ter se je zvijaško posluževal svojega vpliva, ter lahkovernosti ljudstva.»¹¹

Strle je na zaslišanju pojasnil, da je imel pridige kot stolni vikar vsako nedeljo in ob praznikih ob 6 uri zjutraj. Pri jutranjih pridigah se je držal osnutka škofijskega ordinariata, če je kaj izpustil ali dodal je to večinoma sporočil kanoniku Josipu Šimencu. Imel pa je pridige tudi pri krščanskem nauku. Govoril pa da je prosto, čeprav jih je koncipiral. Za vsebino je uporabljal teološke knjige, za ilustracijo pa je bral tudi *Slovenski poročevalec*, *Mladino* in brošure: Škrl, *Postanek človeka*; Iljin, *Kako je človek postal velikan*; Svetozar Markovič, *Realna smer v znanstvu in življenju*. Poleg tega pa je vzel tudi razne primere iz življenja, ki jih je slišal od učencev ali tistih, ki so prihajali v župnišče.¹²

Grgič je Strleta obtoževal, da se poslužuje laži. Kot primer je navedel, da je Strle govoril o materi, ki jo je oblast prijela, ker je vzgajala svojega otroka v katoliškem duhu. S tem da je »z lažjo skušal doseči vtis, da ljudska oblast prepoveduje vzgajanje otrok v katoliškem duhu in po volji staršev, čeprav je splošno znano, da so Cerkve v Sloveniji polne vernikov, ki nemoteno opravljajo svoje verske dolžnosti.«

Med hišno preiskavo so pri Strletu našli podatke o progi Brčko–Banoviči, srednješolskem učnem načrtu, metodi in učni snovi, je dalje navajal tožilec. Reakcionarno časopisje in radiopostaje poročajo enostransko o Jugoslaviji in se pri tem poslužujejo »protiljudskih elementov«, od katerih dobivajo taka poročila. »Vsebinska teh tujih sovražnih poročil, pa se tiče tudi snovi in podatkov, katere je zbiral obt. Strle.«¹³ Dodal je še: »kakor je slovensko ljudstvo obsodilo vse izdajalce, ki so med okupacijo delovali zoper lastni narod in se z gnusom odvrnili od njih, tako obsoja tudi vse delovanje protiljudskih oblasti za katero je bilo danih ogromno žrtev.« Ljudstvo se žrtvuje za petletni gospodarski načrt, ker so žrtve potrebne, obsoja pa »one škodljivce, ki nadaljujejo zločinsko delo zoper interese ljudstva.« Po njegovem je bilo že večkrat dokazano, da prihaja

iniciativa in vodstvo takega protiljudskega delovanja iz vrhov cerkvene hierarhije, »katera pa v te zločine pošilja predvsem še oni majhni del zapeljancev«. ¹⁴ Podatke o razmerah in delih na progi Brčko–Banoviči, tako Strle na zaslišanjih in med javno razpravo, ni zbiral za druge, temveč za svojo osebno objektivno presojo. Je tudi na katehetskem sestanku poudaril nekoč, da je potrebno vse, kar je pozitivno, sprejemati. ¹⁵

Sodišču so kot dokaz, da Strle ni zbiral podatke za sebe, temveč za to, da bi gradivo dostavil »reakcionarnim krogom, ki bi potem vršili propagando v inozemstvu proti sedanji ljudski oblasti«, predložili pismo, ki ga je poslal kaplan v Novem mestu ¹⁶ Jožef Jurak, ki je pobegnil v Italijo in ga je sodišče zato brez sodnega postopka označilo kot vojnega zločinca, pa ugotovitve iz montiranega Nagodetovega procesa. ¹⁷

Dr. Strle je bil obsojen na pet let odvzema prostosti s prisilnim delom in tri leta izgube aktivne in pasivne volilne pravice, Vera Štekar na štiri leta odvzema prostosti s prisilnim delom in tri leta izgube aktivne in pasivne volilne pravice, s. Darina Ogulin na tri leta odvzema prostosti s prisilnim delom in dve leti izgube aktivne in pasivne volilne pravice, Jožefa Pungerčar na eno leto odvzema prostosti s prisilnim delom in izgubo aktivne in pasivne volilne pravice za eno leto, s. Stanislava Babnik zaradi starosti le na sedem mesecev odvzema prostosti in Ana Štekar na šest mesecev odvzema prostosti s prisilnim delom.

Kazen je prestajal malo več kot mesec dni v Novem mestu, potem skoraj dve leti v Ljubljani, eno leto in pol v Mariboru, nato zopet nekaj tednov v Novem mestu in nato na Žalah in Medvodah. Kazen je odslužil 26. julija 1952, omejitev državljskih pravic pa mu je potekla 26. 7. 1955. O njegovem zadržanju v zaporu zvemo nekaj od križnika Jožeta Šavore. V jetniški sobi svoje sodbe ni podrobneje razlagal, pri dnevnih političnih razpravah nikoli ni sodeloval, njegovo načelno stališče proti komunizmu in komunistični diktaturi pa je bilo neomajno. V pogovorih o cerkvenih vprašanjih, o razmerju Cerkve in države je vedno zastopal strogo nepopustljivo stališče. Ob Kardeljevem govoru leta 1947 in sledeči

demonstraciji pred škofijo je bil ves iz sebe, češ, potem pa komunisti govorijo, da vlada pri nas verska svoboda. Hočejo, da bi ljudje Cerkvi obrnili hrbet, pa se bridko motijo. Ljudje vedo, da se tako proti Cerkvi ne sme postopati, zato se v svojem mišljenju ne bodo dali omajati. Poudaril je, da se bo za pravo svobodo Cerkve vedno boril in prepričan je bil, da bo svoboda prišla.¹⁸ Anton Pipan, ki je bil paznik v kazensko-popravnem domu v Mariboru, je v svojem pričevanju leta 2005 navedel, da je Strle od vseh duhovnikov največ bral in da je dobro poznal zgodovino. Veliko je molil, se je spominjal prejšnji paznik, zaupal pa da ni nikomur, »ker je nekoč na zaslišanju prepoznal svoje besede, ki jih je izrekel nekomu«. Na drugi strani pa ni nikogar obrekoval, tudi svojih zasliševalcev ne. »Bil je trdna osebnost. Ni pustil, da bi se z njim kdo igral. Imel je res močno hrbtenico.« Dodal je še: »Gospod Strle je bil res velik človek! Če pa kaj ni bilo v redu, je vzkipel. Bil je oster. Nikogar se ni bal. Dober človek je bil!«¹⁹.

Nadškof dr. Anton Stres je kot zakoniti zastopnik Nadškofije Ljubljana na Okrožno sodišče Novo mesto vložil 27. 12.2012 zahtevo za varstvo zakonitosti.²⁰ Zastopala ga je odvetnica Lidija Grbec. Hkrati je zahteval tudi izločitev iz postopka predsednika vrhovnega sodišča Branka Masleša, ker je bil član vladajoče KP in ker naj bi kot preiskovalni sodnik sodeloval pri verifikaciji umorov na državni meji²¹, in vrhovne sodnice Vesne Žalik, ker je bil njen krvni sorodnik v povojnem času funkcionar Javnega tožilstva LRS, kar vzbuja dvom o nepristranskosti.²² O zahtevah za izločitev je odločal kar Masleša sam in s tem kršil ustavno načelo o nepristranskosti, ki velja v pravnih državah.²³ Naj bi veljalo tudi v Sloveniji.

Zahteva za varstvo zakonitosti navaja številne bistvene kršitve kazenskega postopka in kršitve določb kazenskega zakona. Ker je vodila kazensko preiskavo UDV, je bila obtožnica nezakonita, v pripravljalnem postopku in preiskavi obtoženec ni imel pravnega zastopnika, sodišče ni pravočasno vročilo obtožnice obdolžencu in zagovorniku, zato mu ni ostalo dovolj časa, da bi se pripravil na zagovor. Opisi dejanj so bili nejasni, dokazi niso bili predloženi, po opisu ni bilo moč ugotoviti kaznivega dejanja po Zakonu zoper

narod in državo in Zakonu o zatiranju nedovoljene trgovine, nedovoljene špekulacije in gospodarske sabotaže, Strle je bil kaznovan po zakonu, ki ga ob času očitane dejanja še ni bilo. Strle je bil obsojen tudi zaradi vohunstva, vendar mu sodba ne očita nobenega zbiranja »podatkov, ki po svoji vsebini predstavljajo posebno varovano vojaško ali državno tajnost.« Tudi ne navaja nobenega namena, zakaj naj bi zbiral podatke. Strleta so obsodili zaradi kaznivih dejanj po ZKLD, npr. čl. 3 (vojno zločinstvo), čl. 3 tč.10 (vohunstvo), čl. 3 tč.14 (pomoč storilcem kaznivih dejanj zoper narod in državo), čl. 5 tč. 15 (gospodarska sabotaža itd.). Manjka časovna opredelitev, piše »po osvoboditvi«. Izrek sodbe o tem, da je ljudi odvrčal od dela s ciljem, da gospodarsko škoduje koristim ljudi, je bil nedoločen in nejasen, tudi sodba ni ugotovila družbene nevarnosti obsojenčevih dejanj. Ker so bile v postopku kršene bistvene določbe kazenskega prava, predvsem pravica do poštenega zagovora in obrambe, je v zahtevi za varstvo zakonitosti navedena naslednja ocena: »Gre za procesno in materialno nezakonito sodbo, izdano z namenom zatiranja človekovih pravic in svoboščin idejno in politično drugačnih državljanov, za tipično sodbo revolucionarnega, t.j. zločinskega prava in pravosodja.«²⁴

Vrhovno sodišče v senatu, ki so ga sestavljali predsednik Branko Masleša, ter vrhovni sodniki Maja Tratnik, mag. Damjan Florjančič, mag. Kristina Ožbolt in Vesna Žalik, je zahtevi za varstvo zakonitosti 6. junija 2013 ugodilo po Zakonu o kazenskem postopku, kot je predlagal tudi vrhovni državni tožilec Boris Ostruh 25. aprila 2013.²⁵

Anton Strle se je 24. oktobra 1956 ponovno znašel na zatožni klopi pred okrajnim sodiščem v Ljubljani pod predsedstvom Andreje Jadek in ob sodelovanju sodnikov porotnikov Dušana Obersnela in Slavka Cvetka ter zapisnikarice Brede Gselman. Njegov zagovornik je bil dr. Jakob Mohorič. Obsojen je bil na šest mesecev in na plačilo stroškov kazenskega postopka zaradi kaznivega dejanja po čl. 119/3 Kazenskega zakonika, ki pravi: »Kdor z žalitvijo državljanov ali kako drugače zbuja narodnostno, plemensko ali versko nestrpnost, se kaznuje z zaporom do dveh let.«²⁶ »Z

žalitvijo državljanov« naj bi »vzbujal versko nestrpnost s tem, da je dne 15.11.1955 leta v stanovanju Žigon Cecilije v vasi Grčarevec 12 ob priliki njunega razgovora glede verouka dejal, da bi morala njenega sina Antona, s palico prisiliti k temu, da bi posečal verouk in da bo ostal pretepač, pijanec, skratka slab človek, če ne bo hodil k verouku in v cerkev ter da je sama lenoba ker ne hodi v cerkev in da so ljudje v vasi slabi, da so pretepači, pijanci in ubijalci.«²⁷ Priča Cecilija Žigon je to na obravnavi vse tudi potrdila.

Strle je v svojem zagovoru navedel, da je 12.11.1955 res obiskal omenjeno družino Žigon, ker je hotel vedeti, zakaj sin ne prihaja k verouku, čeprav ga je mati prijavila. Žigonova sama je povedala, da otroci ne ubogajo in da bi jih bilo potrebno kaznovati s palico in je navedla primer svoje matere, ki je vzgojila pet otrok. Zanimal je, da bi rekel, da bi morala s palico sina prisiliti, da bi hodil k verouku, govoril je samo o splošnih vzgojnih ukrepih. Zanimal je tudi, da bi se o sinu izrazil, da bo postal pretepač oz. slab človek, če ne bo hodil k verouku. Govoril pa je o sebi in rekel, da bi sam postal po vsej verjetnosti slab človek, če ne bi imel vere in da ga je vera obvarovala marsičesa slabega. Ko mu je Žigonova tožila, da redko prihaja v cerkev, ker je ta tako daleč, pa je pripomnil: »Gospa, če ni tukaj kaj lenobe.« Absolutno je tudi zanimal, da bi žalil ljudi iz Grčarevca in govoril, da so slabi, pijanci in podobno, da pa je Žigonova rekla, da so dostikrat tisti, ki hodijo v cerkev in prejemajo obhajilo, slabi in da radi opravljajo.

Čeprav ni bilo nobenih drugih dokazov, je po navadi montiranih procesov sodišče verjelo Žigonovi z argumentom, da »sodišče ni našlo nobenega razloga, da priči ne bi verjelo. Nasprotna priča Žigon Cecilija je naredila na sodišče verodostojen in resnicoljuben vtis.« Na drugi strani pa je zavrnilo zagovor obtoženca, češ da »svojih trditev z ničemer ni podkrepil oz. dokazal.« Sodišče je zaključilo: »Torej ni dvoma o tem, da je obdolženec inkriminiranega dne v pogovoru z Žigon Cecilijo rabil inkriminirane besede, kot je navedeno v tenorju sodbe«. Tukaj je bil prav tako kršeno pravno načelo. Sodišče bi moralo obtožencu dokazati krivdo in ne obratno. Zakaj naj bi bilo mnenje omenjen Žigonove bolj verodostojno kot mnenje Strleta?

Sodišče je nadaljevalo »Iz vsebine izrazov, ki jih je obtoženec porabil v pogovoru z Žigon Cecilijo je razviden naklep obdolženca, da je pri Žigonovi hotel doseči, da bi s temi besedami opredelil, kateri ljudje so v vasi na splošno dobri, kateri pa ne. Saj je sam obtoženec rekel v svojem zagovoru, da smatra, da so ljudje v vasi Grčarevci najslabši v župniji glede verskega pouka. S tem v zvezi je jasno zakaj je za Grčarevce rabil izraze, da so pretepači, pijanci in ubijalci. In da je nedvomno te besede za Grčarevcane rabil samo zato, da so taki zaradi tega, ker ne gredo v cerkev, – ker niso verni. S tem je dejanje in krivda v celoti dokazana. Sodišče je spoznalo obtolženca za krivega kaz. dej. vzbujanje nestrpnosti po čl.119/3 KZ. Po navedenem zakonitem predpisu je bilo izrečena kazen zapora do 2 let. Pri odmeri kazni sodišče ni našlo olajševalnih okoliščin, kot obtežilno pa je našli, da je obd. storil kaz. dej. v povratku.«²⁸

Na Strletovo pritožbo je Okrožno sodišče kot pritožbeno sodišče pod predsedstvom Jožeta Pernuša, ob sodelovanju sodnikov Jožeta Fistra in Stanka Klavska kot članov senata ter Zofije Vrkljan kot zapisnikarice razsodilo, da se pritožbi deloma ugodi. Oproščen je bil obsodbe, da je ob obisku rekel, da bi morala sina s palico prisiliti, da obiskuje verouk in da bo sicer postal pretepač, pijanec, skratka slab človek. Ostala pa je obsodba, »da so ljudje v vasi slabi, da so pretepači, pijanci in ubijalci.« Pritožbeno sodišče je pritrnilo Strletu, »da verske nestrpnosti ni mogoče vzbujati med verniki iste religije« in da je pri Žigonovi karal le versko mlačnost, neizpodbitno pa da je ugotovljeno – in tukaj se opira sodišče zgolj na pričevanje Žigonove – »da je izrekel obdolženec o drugih vaščanih iz Grčarevca zelo zaničevalno sodbo s tem, da jih je označil kot slabe, kot pretepače, pijance in ubijalce«. S tem da je rekel, da bo tudi sin tak, če ne bo hodil k verouku, je jasno povedal, »da so v njegovih očeh moralno pozitivni samo oni vaščani, ki se podrejajo cerkvi in udeležujejo verskih opravil ter izpolnjujejo druga njena pravila.« Kazen pa se mu je znižala na dva meseca zapora.²⁹

V imenu ljubljanskega nadškofa in metropolita dr. Antona Stresa je vložila pooblaščenca odvetnica Lidija Grbec zahtevo za varstvo zakonitosti 28. decembra 2002³⁰ in sicer »zaradi bistvene kr-

šitve določb kazenskega postopka in zaradi kršitve določb kazenskega zakona«. ³¹ Navaja, da sodba »nima ustrezne dokazne ocene«, ker ne navaja ustreznih dokazov. Ni navedbe o tem, katere državljane je obsojenec užalil, pri kom so žalitve vzbudile versko nestrpnost in kako se je ta kazala, ter kakšno konkretno škodo bi naj ta žalitev povzročila. »Izpodbijana sodba je procesno in materialno nezakonita. Izdalo jo je nepravno, revolucionarno sodišče v nezakonitem postopku, v katerem so katoliškemu sodniku očitno pristransko sodili zgolj sodniki komunisti zgolj z namenom zatiranja človekovih pravic in svoboščin idejno in politično drugačnih državljanov.« ³²

Vrhovno sodišče Republike Slovenije v senatu, ki so ga sestavljali predsednik Marko Šorli in člani Maja Tratnik, mag. Damijan Florijančič, mag. Kristina Ožbolt ter Barbara Zobec, je zahtevi za varstvo zakonitosti 24. oktobra 2013 po več kot desetih letih ugodilo in ga obsodbe oprostilo. Opiralo se je tudi na odgovor vrhovne državne tožilke Savice Poreber, ki je 27. junija 2013 navedla, »da je zahteva za varstvo zakonitosti utemeljena, ker v izreku pravnomočne sodbe nevedenemu ravnanju niso opredeljeni bistveni zakonski znaki očitanege dejanja.« »Za pravno opredelitev po tretjem odstavku 119. člena KZ tako zgolj žalitev državljanov ne zadostuje, sa je treba pri kaznivem dejanju žalitev presoјati glede na okoliščine, ki kažejo, da se je zaradi žalitev v nečem konkretizirala verska nestrpnost.« Takega očitka pa opis očitanege kaznivega dejanja, tako vrhovno sodišče, ne vsebuje. ³³

Opombe

¹ Okrožno sodišče Novo mesto, kazenski postopek K 193/47, UI 92/44–15, zapisnik zaslišanja, 28.7.1947.

² Tamara Griesser-Pečar, *Cerkev na zatožni klopi*, Družina: Ljubljana 2005, str. 486.

³ Prav tam.

⁴ K 193/47, zahteva za varstvo zakonitosti; Ob 87/VI.

⁵ Griesser-Pečar, *Cerkev na zatožni klopi*, str. 274.

⁶ K 193/47-43, javna razprava.

⁷ K 193/47-44, sodba.

- ⁸ K 193/47-44, sodba
- ⁹ K 193/47, UI 92/47-21, 3.8.1947, 32.
- ¹⁰ K 193/47, UI 92/43-41, javno tožilstvo v Novem mestu, obtožnica, 29.8.1947.
- ¹¹ K 193/47 UI 92/43-41, javno tožilstvo v Novem mestu, obtožnica, 29.8.1947.
- ¹² K 193/47, UI 92/47-19, zaslišanje 31.7.1947.
- ¹³ K 193/47, Obtožnica.
- ¹⁴ Prav tam.
- ¹⁵ K 193/47-43, javna razprava, 71
- ¹⁶ Bil je kaplan v Šmihelu pri Novem mestu.
- ¹⁷ K 193/47-44, sodba.
- ¹⁸ ARS, AS 1931, Božični proces, Jože Šavora, 1170–71.
- ¹⁹ *Življenje iz vere. Pričevanja o prof. dr. Antonu Strletu ob peti obletnici smrti*, ur. Milanka Dragar, Dragar: Ljubljana 2009, str.298–299.
- ²⁰ To je bilo mogoče na podlagi 30.člena Ustave Republike Slovenije in določb čl. 420 in 421 Zakona o kazenskem postopku v zvezi z določbami 20. Čl. Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku (ZKP-G, *Uradni list RS*, 101/2005).
- ²¹ Na podlagi določb 6.točke 1.odst. 39. Člena ZKP, ker so se v državi SFRJ kršile človekove pravice in ni delovala kot pravna država (preambula k temeljni ustavni listini o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije)
- ²² K 193/47, zahteva za varstvo zakonitosti, 27.12.2012.
- ²³ Su 29/2013-12, 11.4.2013. »Pravica do nepristranskega sojenja, ki jo zagotavlja prvi odstavek 23. člena Ustave, zahteva, da sodnik ne sme postopati pristransko, tj. dajati prednost eni stranki, oziroma stranko neenako obravnavati. Nepristranskost sodnika je podana, če obstajajo take okoliščine, ki bi pri razumnem človeku zbudile upravičen dvom, da o zadevi ne bo mogel odločati nepristransko.«.(prvi odstavek 6. člena EKČP, 23. člen Ustave) Up-692/04, <http://odlocitve.us-rs.si/sl/odlocitev/US24443>, 11.4.2015. Zakon o pravnem postopku 1999: Čl.70 »Sodnik ali sodnik porotnik ne sme opravljati sodniške funkcije: če je sam stranka v pravnem postopku, zakoniti zastopnik ali pooblaščenec stranke ... ali če je bil v isti zadevi zaslišan kot priča ali izvedenec, če je v isti zadevi sodeloval v postopku pred nižjim sodiščem, če so podane druge okoliščine, ki vzbujajo dvom o njegovi nepristranskosti.«
- ²⁴ K 193/47 Zahteva za varstvo zakonitosti, 27.12.2012.
- ²⁵ I Ips 188/2013.
- ²⁶ Kazenski zakonik 1951, str. 77.
- ²⁷ Okrajno sodišče Ljubljana Ks 645/56-4, 24.10.1956.
- ²⁸ Prav tam.
- ²⁹ Kž 971/56.
- ³⁰ To je bilo mogoče na podlagi 30.člena Ustave Republike Slovenije in določb čl. 420 in 421 Zakona o kazenskem postopku v zvezi z določbami 20. Čl. Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku (ZKP-G, *Uradni list RS*, 101/2005).
- ³¹ III Ks 645/56, zahteva za varstvo zakonitosti.
- ³² III. Ks 645/56.
- ³³ I Kr 77/2013.